

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra veterinárních disciplín

**Metoda hodnocení pracovní výkonnosti psa pro potřeby
soudního znalectví**

Bakalářská práce

Autor práce: Jakub Drmla

Vedoucí práce: prof. Ing. Jiří Rozinek, CSc.

© 2013 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Metoda hodnocení pracovní výkonnosti psa pro potřeby soudního znalectví" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 12.4.2013

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval prof. Ing. Jiřímu Rozinkovi, CSc. za odborné vedení této bakalářské práce a za ochotné poskytnutí jeho pomoci při zpracování této práce.

Metoda hodnocení pracovní výkonnosti psa pro potřeby soudního znalectví

A method for evaluation of a dog's working performance for the purpose of judicial expertise

Souhrn

Výkon soudního znalectví, jako vysoce specializované odborné činnosti, která je v mnoha odvětvích velmi dobře rozpracovaná a má metody používané pro tuto činnost jasně a přesně definovány. Je procesem, který potřebuje mít vypracovanou metodiku pro různé případy své činnosti. V oboru kynologie prakticky neexistují žádné universální metody, které by bylo možné využít a tato oblast je dosti neprobádaná. Pro účely soudního znalectví lze využít pouze metody posuzování exteriéru psa na základě znalostí obecné a speciální zootechniky. V oblasti posuzování pracovní výkonnosti psa neexistuje žádná metoda, která by jednoznačně a nenáročně mohla prověřit pracovní výkon psa. Výkon psa se v současné době posuzuje podle platných zkušebních řádů pro jednotlivé druhy, které si sami vydávají organizace či státní instituce.

Cílem této bakalářské práce bylo navrhnout a v praxi prověřit universální metodu hodnocení pracovní výkonnosti psa pro účely soudního znalectví. Jedná se o metodu, která by měla být využitelná na všechny pracovní výkony psa, jednoduše použitelná v praxi při posuzování výkonu psa, variabilní z hlediska posuzování výkonu, a měla by mít vysokou objektivitu při posuzování výkonu psa.

Při vypracování navržené metody a zejména při jejím ověřování v praxi bylo využito poznatků bezpečnostních sborů ČR jako Celní správa ČR a Hradní stráž.

Navržená metoda hodnocení pracovní výkonnosti pro účely soudního znalectví byla ověřena v praxi na 40 výkonech psů různé pracovního výkonu. Přímé hodnocení provedli 4 lidé, kteří mají velkou kynologickou praxi, ale i člověk bez výrazné kynologické praxe.

Závěrečnou analýzou bylo prokázáno, že navržená metoda naplnila stanovené cíle a je použitelná v praxi pro hodnocení pracovního výkonu psa.

Klíčová slova: Pes, výcvik, soudní znalectví, pracovní výkonnost psa, kynologie

Summary

The enforcement of forensic expertise, as a highly specialized professional activity, which is very well elaborated in many branches and the used methods for this activity are clearly and precisely defined. It is a process that needs to have elaborated methodics for various cases in its activity. There are no universal methods in the field of cynology that could be used and this area is rather unexplored. For the forensic expertise can only be used assessment methods of a dog exterior based on general and special knowledge of animal breeding. There is no method in the area of assessing a dog working ability which could positively and painlessly evaluate working ability of a dog. The ability of a dog is currently assessed according to the valid test procedure for individual types of dogs which are issued by organizations or state institutions.

The goal of this thesis was to suggest and practically prove the universal method of a dog working ability evaluation for the purposes of forensic expertise. It is a method which should be usable for all kinds of a dog working abilities, easily used in the work when assessing a dog working ability, variable from the point of the working ability assessment and have high objectivity when assessing the dog working ability.

During working up the suggested method and especially during its proving we used the knowledge of the Czech Republic Security Forces and the Czech Castle Guards.

The suggested method of a dog working ability evaluation for the purposes of forensic expertise was proved at forty different working abilities of dogs. The direct evaluation was made by four people who have large cynology knowledge as well as by a person who doesn't have.

The final analysis proved that the suggested method met the goals and is practically usable for evaluation of a dog working ability.

Keywords: dog, training, judicial expertise, dog's working performance, dog breeding

Obsah

1. Úvod	8
2. Cíl práce	9
3. Soudní znalectví v kynologii	10
3.1 Znalecký posudek	11
3.2 Obory soudního znalectví v kynologii	12
4. Stávající systém hodnocení pracovní výkonnosti psa	13
4.1 Přezkušování pracovní výkonnosti psů bezpečnostních sborů (konkrétně Policie ČR).....	15
4.2 Přezkušování pracovní výkonnosti psa u SKS TART	18
4.2.1 Základní kritéria posuzování.....	20
4.3 Přezkušování pracovní výkonnosti psa Celní správy.....	21
4.4 Zkušební řád pro hodnocení služebních psů	24
4.4.1. Kritéria výkonu k zadání nebo obhajobě kategorií	26
4.5 Pracovní výkon psa ve sportovní kynologii.....	27
4.6 Pracovní výkon psa v oblasti záchranářské činnosti.....	30
4.7 Výkon psa při využití v myslivosti	33
4.8 Pracovní výkon pasteveckého (ovčáckého) psa.....	36
4.8.1 Základní pravidla pro posuzování zkoušky vloh ovčáckého psa (ZVOP).....	38
4.9 Pracovní výkon psa v sociální oblasti.....	40
5. Metoda hodnocení pracovní výkonnosti psa pro potřeby soudního znalectví	42
5.1 Návrh systému hodnocení pracovní výkonnosti	42
5.2 Základní principy navržené metody:.....	43

5.3	Ověření metody v praxi.....	45
5.4	Analýza výsledků ověřování metody v praxi:.....	45
5.5	Porovnání stávajícího způsobu a navrhovaného způsobu posuzování pracovní výkonnosti psa po potřeby soudního znalectví.	48
6.	Závěr.....	50
7.	Použitá literatura:	51

1. Úvod

Soudní znaleství je vysoce specializovanou činností různých odborností, kde dochází k vypracování odborného posudku na daný problém pro státní orgány a soukromé osoby. Soudní znaleství v kynologii, jelikož se jedná o posuzování a vydávání odborného vyjádření u zvířat konkrétně u psů, které využívá člověk ve svůj prospěch je trochu náročnější a není zcela ustálené. Jednotlivé metody s využitím nejnovějších poznatků obecné a speciální zootechniky, používané v soudním znaleství v kynologii, nejsou dokonale vypracované a zpracované. Každý soudní znalec v kynologii využívá jiných technik posuzování, exteriéru, pracovního výkonu psa, při stanovení ceny psa apod.

Cílem této bakalářské práce bylo navrhnout a v praxi prověřit universální metodu hodnocení pracovní výkonnosti psa pro účely soudního znaleství. Jedná se o metodu, která by měla být využitelná na všechny pracovní výkony psa, jednoduše použitelná v praxi, variabilní z hlediska posuzování výkonu a měla mít vysokou objektivitu při posuzování výkonu psa.

Při vypracování navržené metody a zejména při jejím ověřování v praxi bylo využito poznatků bezpečnostních sborů ČR jako Celní správa ČR a Hradní stráž. Ověření provedli i někteří odborníci z kynologické praxe, zejména rozhodčí pro výkony psů.

2. Cíl práce

Cílem práce je posoudit jak je v současné době využíváno posouzení pracovní výkonnosti a kvality výcviku psa při práci soudního znalce v oboru kynologie. Pokusit se o návrh jednotné metody hodnocení pracovní výkonnosti psa.

3. Soudní znalectví v kynologii

Znalecká činnost se řídí v naší zemi, podle zákona č. 36/ 1967 Sb., o znalcích a tlumočnících v platném znění. Proč se vlastně používá specifikace znalců na soudní znalce? Tato specifikace znalecké činnosti na soudní a ostatní pravděpodobně vychází z právě citovaného zákona, který stanoví přesné postavení znalců a tlumočnicků. Zcela konkrétně pak zákon stanovuje, ve smyslu odst. 1 § 1 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících (dále jen zákon o znalcích):

„Účelem zákona je zajištění řádného výkonu znalecké a tlumočnické činnosti v řízení před státními orgány a orgány, na které přešly úkoly státních orgánů, jakož i znalecké a tlumočnické činnosti prováděné v souvislosti s právními úkony občanů nebo organizací.“ Pro výkon této vysoce odborné činnosti jsou znalci jmenováni buď ministrem spravedlnosti, nebo předsedou krajského soudu. Tito znalci pro jednotlivé obory činností musí být zapsáni v seznamu znalců ministerstva a krajských soudů. Výkon znalecké činnosti není limitován pro vymezenou územní oblast, ale znalec může působit kdekoliv na území ČR. Jmenování znalců se řídí přesnými zákonnými podmínkami, které musí kandidát na jmenování splňovat. Hlavními podmínkami jsou:

- státní občanství ČR,
- potřebné znalosti a zkušenosti z oboru, v němž má znalec působit a především kde absolvoval výuku pro znaleckou činnost,
- má takové osobní znalosti, které dávají předpoklad pro jmenování,
- se jmenováním souhlasí. Ve smyslu § 4 zákona o znalcích.

Ke jmenování znalce dochází na základě výběru mezi osobami, které splňují podmínky pro jmenování. Jmenování není nárokové.

Znalec je povinen vykonávat svou činnost osobně. Jestliže si to vyžaduje povaha věci je oprávněn si přibrat konzultanta k posouzení zvláštních dílčích otázek. Tato okolnost se musí uvést do znaleckého posudku. Znalec nesmí podat znalecký posudek či závěr v případě kdy jsou pochybnosti o jeho podjatosti. Ve smyslu § 10 zákona o znalcích.

Soudní znalec má při své činnosti i svoje práva a povinnosti.

Mezi základní práva patří:

- možnost nahlížet do spisu v rámci řízení,
- požádat o pomoc orgány státní správy při výkonu své činnosti,
- využít zařízení a nástrojů při znalecké činnosti,
- požadovat odměnu za vykonanou znaleckou činnost.

Základní povinnosti znalce:

- provádět znaleckou činnost ve smyslu zákona,
- vykonat znaleckou činnost v případě uložení této soudem,
- zpracovat znalecký osudek v souladu se zákonem,
- využít svých vysoce odborných znalostí v rámci činnosti znalce,
- dodržovat morální kredit při znalecké činnosti.

Uvedené povinnosti a práva znalce nejsou v žádném případě dogmatem každého znalce, ale vytváří určitý koridor, v němž by se měla odehrávat znalecká činnost.

3.1 Znalecký posudek

Znalecký posudek má své zákonité náležitosti, které se řídí zákonem o znalcích a zejména pak prováděcí vyhláškou ministerstva spravedlnosti. Je to výsledná syntéza činnosti znalce v oboru pracujícího a tvořícího odborný názor potřebný pro výkon rozhodnutí státního orgánu, zejména pak soudu.

Zákonné náležitosti znaleckého posudku jsou tyto:

A/ úvod posudku:

V úvodu posudku je popsán způsob zadání zpracování posudku státním orgánem či soukromou osobou. Obvykle zde bývá popsána i použitá metoda zkoumání či posuzování zkoumané věci či náležitosti.

B/ nález posudku:

V této části posudku je popsán, zpracován stav zkoumané, znalcem posuzované věci či problematiky. Jsou zde obsažena základní opatření uložena státním orgánem či otázky na které má znalec odpovědět.

C/ posudek:

V této nejvýznamnější části znaleckého posudku jsou zpracovány výsledky, měření či odpovědi provedené stanoveným znalcem. Znalec by měl popis výsledků provést tak aby byl posudek srozumitelný pro osoby méně fundované v dané oblasti. Měl by zároveň důsledně a srozumitelně uvést metody či metodiku využitou při znaleckém zkoumání a určování.

Metody stanovení měření a závěrů by měly vycházet z obecně platných poznatků a výsledků vědeckého bádání.

Závěrečné výsledky posudku by měly být ohodnoceny i z hlediska přesnosti a možnosti případné odchylky, nebo výsledek označit, jako odhad

D/ znalecká doložka:

Tato část znaleckého posudku je povinná ze zákona a obsahuje u jakého orgánu je jmenovaný znalec zapsán do seznamu a v jakém oboru byl jmenován. Dále uvádí číslo položky pod kterou je posudek zapsán ve znaleckém deníku znalce.

Znalecký posudek, pokud má více jak jednu stranu, musí být svázan a toto svázání zapečetěno. Musí být dále opatřen otiskem znalecké pečeti (razítkem) na kterém je uvedeno jméno znalce, obor jmenování a státní znak.

3.2 Obory soudního znalectví v kynologii

Pro každý obor je vytvořena struktura odborností s konkrétní uvedenou specializací. Pro kynologii jsou to obvykle tyto obory s následujícími specializacemi:

Obor sport se specializací v kynologii třeba chov a výcvik služebních a pracovních plemen psů. Nebo obor zemědělství se specializací v kynologii třeba chov loveckých plemen psů.

Stěžejním oborem v soudním znalectví bývá sport se specializací v kynologii. V tomto oboru je znalec oprávněn podávat znalecké posudky v kynologii k následujícím oblastem:

- vyhodnotit exteriér psa určeného plemene
- přezkoušet pracovní, služební či loveckou upotřebitelnost psa
- určit dodržování chovných podmínek pro jednotlivá plemena psů
- vyhodnotit metodiku výchovy a výcviku psa
- posoudit principy výživy, techniky krmení a ustájení psa
- vyhodnotit etologii chování psa.

Dalším oborem soudního znalectví v kynologii je ekonomika se specializací ceny a odhady v kynologii. Tento obor jmenování už není tak nepřehledný a již z názvu specializace je celkem jasné o jaké činnosti v kynologii půjde. Jedná se o:

- stanovení ceny psa daného plemene
- stanovení či odhad ceny chovatelské stanice
- vyhodnocení rentability chovu
- posouzení vynaložených nákladů v jednotlivých oblastech kynologie.

4. Stávající systém hodnocení pracovní výkonnosti psa

Pracovní kondice je charakterizována průměrným výživným stavem a výkonným svalstvem, daným soustavným cvičením v tahu apod. Trénované zvíře je schopno bez větší námahy vykonávat příslušnou práci (Bačina, 1973).

Tak jako u hospodářských, oblíbených, laboratorních a ostatních zvířat je prováděna stanovenou formou kontrola užitečnosti, u hospodářských stanovené ČSN a u ostatních stanovené chovatelskýma organizacemi, tak i v chovu psů lze tento proces provádět a to přezkušováním pracovní výkonnosti psa. Pracovní výkonnost psa je v podstatě základní užitková vlastnost, která charakterizuje dané plemeno a podle požadavků jednotlivých chovatelských klubů je podmínkou pro zařazení do chovu. Přezkušování pracovní výkonnosti psa je v současné době prováděno formou zkoušek z výkonu. Zkoušky z výkonu jsou vždy sestaveny z jednotlivých pracovních úkonů pro daný pracovní výkon psa v dané oblasti a jsou vydávány formou zkušebních řádů. Pracovní výkonnost psů je u vybraných plemen základním předpokladem pro chov a nezbytným principem k udržení, případně zvýšení kvality jejich chovu.

Mají-li zkoušky z výkonu dobře vyhovovat účelu, musejí být přesně zaměřeny na praktické upotřebení daného plemene psa. Zásadně je třeba vyzkoušet psa na všechny vlastnosti /výkonnostní činitele/, potřebné k praktickému upotřebení daného plemene (Kopecký, 1977).

Pokud jde o zkušební řády, mělo by platit základní pravidlo: čím jednostrannější je praktické použití psa, tím vyšší výkon je třeba požadovat od zkoušených psů. Při všestrannosti není možné v kterékoliv disciplíně požadovat maximální výkon, protože by trpěla všestrannost.

Byla by nutnost slevit na požadavcích u jiných disciplin, nebo by mohli být ohroženy výkonnostní činitele. Součástí zkoušek z výkonu je i dokonalé a přesné posouzení pracovního výkonu psa. Zabezpečení velmi přísné objektivity a přesnosti pracovního výkonu psa je velmi důležitý proces při výkonu zkoušek. V tomto procesu by neměla být opomenuta i vysoce odborná úroveň posuzovatelů, a to zejména znalostí v oblasti zootechniky a etologie.

Někteří rozhodčí soutěží poslušnosti považují osobnost psa za jeden z hlavních faktorů, který se odráží v jeho pracovní výkonnosti (Coren, 2007).

Ve vynikajícím fenotypu nemůže být špatný genotyp, ale jedinec vynikajícího genotypu ve špatných podmínkách prostředí nikdy nedosáhne vynikajícího fenotypu (Dostál, 2007).

Úspěchy na zkouškách a memoriálech jsou spíše měřítkem úspěchu a zkušeností cvičitelů než vypovídajícím dokladem o genotypu hodnoceného psa (Dostál, 2007).

Tyto citace dokládají tu skutečnost, že pracovní výkon psa je velmi málo ovlivněn genetickými informacemi a je převážně ovlivněn systémem použitých výcvikových metod cvičitelem. O to více je nutné přesnější zkoušení pracovního výkonu psa.

Stávající způsob posuzování pracovní výkonnosti psů je prováděn podle jednotlivých zkušebních řádů určených pro dané oblasti. Následuje přehled zkušebních řádů:

Zkušební řády pro bezpečnostní sbory:

Zkušební řád Policie ČR pro služební psy,

Zkušební řád Celná správa ČR pro služební psy,

Zkušební řád Armády ČR pro služební psy,

Zkušební řád Vězeňské služby ČR pro služební psy.

Zkušební řády pro sportovní kynologii:

Zkušební řád pro sportovní výcvik psů v České republice,

Zkušební řád pro mezinárodní zkoušky pracovních psů a mezinárodní zkoušku psa- stopaře,

Zkušební řád TART,

Zkušební řád Obedience ,

Zkušební řád Kynologické jednoty ČR,

Zkušební řád Agility.

Zkušební řády pro loveckou kynologii:

Zkušební řád pro zkoušky ohařů,

Zkušební řád pro zkoušky loveckých slídičů,
Zkušební řád pro zkoušky retrieverů,
Zkušební řád pro zkoušky teriérů a jezevčků,
Zkušební řád pro zkoušky honičů,
Zkušební řád pro zkoušky barvářů a různé Field Trials.

Zkušební řady pro záchranářskou kynologii:

Národní zkušební řád ČR,
Mezinárodní zkušební řád IRO,
Atesty MV ČR.

Zkušební řady pro psy v sociální oblasti:

V této oblasti jsou zkoušky prováděny podle systému subjektu, který provádí výcvik.

Zkušební řady pro pastevecké psy:

Zde je využíván zkušební řád Kynologické jednoty ČR.

4.1 Přezkušování pracovní výkonnosti psů bezpečnostních sborů (konkrétně Policie ČR)

Zkušební řád je základní normou pro jednotné hodnocení stupně připravenosti služebních psů Policie České republiky (dále jen "pes"). Stanovuje podmínky pro přezkušování psů z disciplín stanovených pro určitý stupeň cvičenosti a zásady pro hodnocení výkonu psů.

Ustanovení základního řádu se vztahují na prověřování a hodnocení psů různého stáří a všech kategorií, jak v chovných stanicích, tak i u smluvních cvičitelů, při srazech, prověrkách a soutěžích organizovaných krajskými, okresními nebo oblastními kynology (dále jen "kynolog"), příp. při dalších stanovených akcích (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 13, 1996)

Zásady přezkušování a hodnocení

Zásady přezkušování psů

(1) Psi jsou přezkušováni:

- a) za účelem zařazení psa do úlohy a kategorie,
- b) za účelem obhájení získané úlohy a kategorie,
- c) v případech stanovených v tematických plánech.

Přezkušování psů se provádí podle kritérií stanovených příslušnými soubory disciplín pro jednotlivé úlohy a kategorie psů. Přezkušování štěňat se provádí podle kritérií stanovených příslušnými soubory cviků pro štěňata různého stáří.

Přezkušování psů provádí příslušní kynologové, kteří přípravu psovodů a psů organizují, anebo komise ve výcvikových střediscích psovodů a služebních psů (dále jen "výcvikové středisko"). Za přezkoušení lze považovat i splnění limitu bodového zisku na krajské nebo celostátní soutěži psovodů, organizované v kalendářním roce, ve kterém by měl být pes přezkoušen.

Přezkušování psů na závěr každého kurzu, provádí komise určená ředitelem příslušné služby Policie České republiky, které výcvikové středisko náleží. Provádí se v rozsahu kritérií stanovených tematickými plány pro jednotlivé typy kurzů a pro jednotlivé úlohy a kategorie psů.

Zařazení do úlohy a kategorie má platnost jeden rok od přezkoušení; po uplynutí této doby musí být pes znovu přezkoušen příslušným kynologem nebo zkušební komisí.) Výsledky přezkušování se zaznamenávají do "Evidenční knihy služebního psa" (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 13, 1996).

Zásady přezkušování štěňat

Základní přezkušování se provádí:

- a) při dosažení požadovaného stáří štěněte (4,6,9,12-15 měsíců) dle stanovených disciplín tímto zkušebním řádem,
- b) při ukončení výchovy štěněte v chovné stanici nebo u smluvního cvičitele,
- c) při nástupu do kurzu, pro který je povinnost přezkoušení stanovena tematickým plánem.

Přezkušování štěňat v chovných stanicích provádějí vedoucí chovných stanic, příp. jimi pověřenými pracovníci.

Přezkušování štěňat u smluvních cvičitelů provádí kynolog, který štěně z chovné stanice převzal do evidence, a který o něm vede stanovenou dokumentaci.

Vypracování vlastní stopy ve frekvenci, štěňaty předávanými z chovných stanic Policie České republiky, nepodmiňuje ukončení výchovy.

Kromě úspěšného splnění cviků v jednotlivých souborech cviků a dosažení určitého hodnocení, je rozhodující pro ukončení výchovy štěněte i dosažení utlumení nežádoucích reakcí štěněte na divokou zvěř a domácí zvířata.

Zásady hodnocení

Na základě posouzení úrovně provedení jednotlivých cviků, souborů cviků, disciplín a souborů disciplín jsou psu přiděleny body podle příslušných tabulek bodového hodnocení.

Každý cvik je ohodnocen určitým počtem bodů, ze kterých jsou strhávány dílčí body za drobné nebo hrubé chyby v provedení cviku.

Za drobnou chybu se považuje nepřesnost v provedení cviku, která neohrožuje jeho splnění.

Postihuje se ztrátou 1-2 bodů (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 13, 1996).

Za drobnou chybu se považují následující nepřesnosti a nedostatky:

- provedení cviku pomalu, neochotně nebo nepřesně,
- opakování povelu nebo posunku,
- předbíhání, zaostávání, odbíhání do stran (snížená ovladatelnost),
- projevy nežádoucího dynamického stereotypu (např. vyražení, změna polohy atd.),
- popocházení nebo plížení do vzdálenosti 1 m,
- dotyk překážky při jejím překonávání,
- těžké překonání překážky, - nedoskočení při překonání jámy,
- nezastavení po překonání jámy,
- seskok při sestupu po žebříku v jeho dolní polovině,
- upuštění předmětu (aportu) a opětovné uchopení,
- nepuštění předmětu (aportu) na povel,
- nepředsednutí po přinesení předmětu (aportu),
- překusování předmětu (aportu),
- nedokonalé štěkání,
- změna polohy při štěkání,
- malé vybočení a nedodržení vzdálenosti při vysílání,
- nehlášení nalezení předmětu na stopě zvednutím ruky psůvoda.

Za hrubou chybu se považuje nepřesnost v provedení cviku, která ohrožuje jeho splnění.

Postihuje se ztrátou 3-5 bodů. Považují se za ni následující nepřesnosti a nedostatky:

- výrazné předbíhání, zaostávání nebo odbíhání do stran (snížená ovladatelnost),

- nesplnění stanovené polohy (neprovedení cviku při souboru cviků),
- jednotlivé nevýrazné štěkání,
- upuštění předmětu (aportu) bez povelu a jeho následné neuchopení,
- pád nebo seskok při sestupu po žebříku v jeho horní polovině,
- překonání překážky nebo žebříku pouze jedním směrem,
- velké vybočení a nedodržení vzdálenosti při vysílání,
- změna polohy při odložení,
- popocházení nebo plížení do vzdálenosti větší než 1 m,
- silná (pasivní nebo aktivní) reakce na střelbu; pes ale neuteče,
- hlasité a časté používání povelů (revír) při obranných disciplínách,
- odbíhání od pomocníka do vzdálenosti max. 10 m.

Ovlivňování psa psovodem, příp. jinou osobou, např. používáním pomocných povelů a posunků, není při provádění cviků dovoleno. Oslovení psa jménem je povoleno jen v případě, kdy je třeba soustředit jeho pozornost na provedení daného cviku (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 13, 1996).

Při provádění cviků (souborů cviků a disciplín), přezkušovaných v základním kurzu, anebo v kurzu pro mladé psy, je s ohledem na specifickou povahu těchto typů kurzů, povoleno používat současně povel i posunek, aniž to ovlivní bodové hodnocení (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 13, 1996).

Đurišin a Gallová (2009) uvádějí při hodnocení úspěšnosti nasazení služebních psů na vyhledávání, odhalování a zadržení pachatelů různé trestné činnosti je třeba mít na zřeteli nejzávažnější faktor- člověk i pes jsou živí tvorové, často ovlivňovaní vnitřními a vnějšími pozitivními či negativními podněty, které se výrazně podílejí na celkové služební upotřebitelnosti. Takže pes a psovod jsou vystaveni psychickému vypětí nejen na různých soutěžích ve výkonu psů, ale i při výkonu služby.

4.2 Přezkušování pracovní výkonnosti psa u SKS TART

Posláním zkušebního řádu je zvýšení úrovně kynologie a stanovení závazných pravidel pro přezkušování psů služebních a pracovních plemen v přirozených podmínkách, zaměřených na ochranu majetku, života a zdraví osob, a podpora sportovního využití psovodů.

Tento zkušební řád vydává Speciální kynologický svaz TART (dále jen SKS TART) se sídlem v Praze pro své vnitřní účely. Zkušební řád smí být použit pouze na akcích pořádaných nebo spolupořádaných tímto svazem.

Použití pro jiné účely je bez písemného povolení SKS TART zakázáno.

Zkoušky a soutěže (dále jen zkoušky) schvaluje Výcviková komise SKS TART na základě žádosti o delegování rozhodčího, kterou zasílá pořadatel. Žádost o delegaci rozhodčího je nutno zaslat (možno i telefonicky) nejméně 3 týdny před konáním akce předsedovi výcvikové komise. Nejnižší počet účastníků je 5, maximální 10.

Uspořádat zkoušky z výkonu může každá základní organizace nebo region SKS TART, pokud má pro pořádání zkoušek vhodné prostory a pomůcky.

Pořadatel zkoušek je povinen nahlásit konání akce místně příslušné krajské veterinární správě a v průběhu akce zajistit odpovídající veterinární péči ve smyslu Řádu na ochranu zvířat při veřejném vystoupení nebo svodu.

Pořadatel zkoušek určuje vedoucího, který je po celou dobu akce v neustálém kontaktu s rozhodčím. Vedoucí zkoušek zpracovává soupisku, kterou řádně vyplněnou odesílá rozhodčí v originálu bezprostředně po ukončení akce předsedovi Výcvikové komise.

Zkoušek se může zúčastnit každý, kdo svými psychickými, fyzickými a odbornými schopnostmi splňuje předpoklady pro vedení psa a jeho zvládnutí za každé situace.

Ke zkouškám jsou připuštěni psi a feny (dále jen psi) i bez prokázaného původu, avšak svou stavbou těla a fyzickou kondicí musí splňovat předpoklady pro úspěšné absolvování zkoušek a případného praktického využití.

Ke zkouškám nejsou připuštěni psi, na kterých byl proveden jakýkoli chirurgicky zákrok za účelem změny vzhledu zvířete zakázaný Zákonem na ochranu zvířat proti týrání (například kupírování uší), ani psi, kteří byli na zkoušky přepravováni v rozporu se Zákonem na ochranu zvířat proti týrání, nebo Vyhláškou o ochraně zvířat při přepravě.

Ke zkouškám jsou připuštěni psi zdraví, nezranění, feny do první poloviny březosti a po ukončení sedmého týdne po porodu. Psod, který se zúčastní zkoušek s háravou fenou, je povinen oznámit tuto skutečnost vedoucímu zkoušek a zajistit její izolaci od ostatních psů tak, aby nebyla narušena regulérnost akce.

Výstroj psa a pomůcky při zkouškách:

- hladký stahovací kožený, nebo kovový obojek
- krátké vodítko
- bezpečný náhubek

- stopovací vodítko 10-12 m dlouhé
- aportovací činka

Pro pachové práce možno použít stopovací postroj. Obranařské postroje se nepoužívají. Psovod v průběhu zkoušky nesmí mít u sebe donucovací pomůcky (ostnatý, nebo elektronický obojek) a motivační pomůcky (míček, pešek, pamlsky).

Psovod zodpovídá za škody způsobené psem po celou dobu trvání akce.

Úspěšná zkouška je rozhodčím zapsána do výkonnostní knížky psa a psovod po ukončení akce obdrží zápis o vykonané zkoušce.

Bodové ohodnocení rozhodčím je konečné a nelze proti němu podat protest. Protest lze podat pouze v případě, kdy rozhodčí nedodrží ustanovení zkušebního řádu. Protest podává vedoucí akce písemně, ihned po skončení akce, předsedovi Výcvikové komise.

4.2.1 Základní kritéria posuzování

Bodové hodnocení výkonů je stanovené výcvikovou komisí a schválené Výkonným výborem SKS TART.

K zapsání zkoušky musí být splněno 70% bodů ve všech disciplínách (stopa, poslušnost, obrana).

Ztrátové body

Drobná chyba minus 1 - 2 body

Hrubá chyba minus 3 - 5 bodů

Nesplnění cviku 0 bodů

Nesplnění cviku

Ke ztrátě celé určené bodové hodnoty dochází buď okamžitě (cviky jednoduché) nebo souhrnem drobných či hrubých chyb (cviky složité), kdy dílčí bodové ztráty dovršily, nebo překročily určený bodový rozsah cviku.

Hrubé chyby

Do této skupiny jsou zařazeny chyby, které ohrožují splnění cviku již ve svém menším souhrnu. Vznikají zpravidla z metodických chyb při nácviu, z povahových vlastností psa nebo nedokončením cviku požadované způsobilosti.

Drobné chyby

Tyto chyby mohou rovněž ve svém souhrnu, případně v souhrnu s chybami hrubými, ohrožit splnění předepsaného cviku. Vyplývají především z nedostatečné ovladatelnosti, drobných

nepřesností, pozdní reakce psa, chybné povelové techniky nebo z nesprávného chování psůvoda.

Využívání ztrátových rozpětí musí být úměrné nejen rozsahu chyby, ale i rozdílnosti stupně nebo druhu zkoušky.

Při posuzování poslušnosti je velmi důležité věnovat pozornost vztahu mezi psůvodem a psem. Při hodnocení práce psa se klade důraz nejen na přesnost provedení jednotlivých výkonů, ale především na ochotu, s níž pes cviky plní. Jakékoli projevy strachu před psůvodem, hovořící jasně o způsobu nácviku, je třeba posuzovat co nejpřísněji (Tart,1995)

Zkušební řád SKS TART obsahuje tyto zkoušky

ZMT Zkouška základního minima

T 1 Zkouška všestranného psa prvního stupně

T 2 Zkouška všestranného psa druhého stupně

T 3 Zkouška všestranného psa třetího stupně

OPT 1 Zkouška psa obránáře prvního stupně

OPT 2 Zkouška psa obránáře druhého stupně

OPT 3 Zkouška psa obránáře třetího stupně

SPT 1 Zkouška psa stopaře prvního stupně

SPT 2 Zkouška psa stopaře druhého stupně

SPT 3 Zkouška psa stopaře třetího stupně (Tart, 1995).

Při absolvování zkoušek je zkouška ZMT výchozí zkouškou pro zkoušky všestranné. Zkoušky speciální je možno absolvovat bez vykonání zkoušky ZMT (Tart, 1995).

4.3 Přezkušování pracovní výkonnosti psa Celní správy

Čl. 8

Zásady hodnocení výkonu psa

- (1) Psi kategorie PSP jsou posuzováni v disciplínách poslušnost a pachové práce.
- (3) U základních výcvikových kurzů ukončených zkouškou z výkonu (tzv. limitní zkouška) je celkové bodové hodnocení pachových prací dáno z 1/3 průběžným

hodnocením výkonu psa v rámci kurzu a ze 2/3 závěrečným přezkoušením. Výkon psa v průběhu základního výcvikového kurzu je hodnocen instruktorem, který výcvikový kurz vede (tzv. průběžné hodnocení). Celkové hodnocení výkonu psa je stanoveno na základě aritmetického průměru (Celní správa, 2010).

(5) Hodnocení výkonu psů kategorie PSP vychází z těchto všeobecných zásad

a) výkon 90 % a více	výborný (V)
b) výkon 89% - 80%	velmi dobrý (VD)
c) výkon 79% - 70%	dobrý (D)
d) výkon 69% - 60%	uspokojivý (U)
e) výkon 59% a méně	neuspokojivý (N)

Část pátá

Poslušnost- hodnocení a popis cviků

Čl. 11

Hodnocení cviků poslušnosti a jejich bodové hodnoty

(1) U disciplíny poslušnost je kladen důraz především na cviky týkající se základní ovladatelnosti psa, cviky související s překonáváním překážek a s obratností psa a cviky související s působením rušivých vlivů okolního prostředí na psa (Celní správa, 2010).

Čl. 13

Základní pravidla hodnocení cviků poslušnosti

(1) Základem hodnocení cviků poslušnosti jsou ukazatele uvedené v pořadí dle jejich důležitosti pro vlastní posuzování:

- Snaha a ochota psa pro splnění daného cviku
- Vliv a působení psovoda při jednotlivých činnostech psa
- Míra zvládnutí a přesnost provedení cviku

(2) Nedostatky v provedení cviků se odrážejí v bodových ztrátách, a tyto se podle jejich povahy, důležitosti a rozsahu dělí na:

- Drobné chyby – ztráta 1-2 bodů
- Hrubé chyby – ztráta 3-5 bodů
- Nesplnění cviku – ztráta 10 bodů

Hodnocení disciplíny pachových prací a jejich bodové hodnoty

(1) U disciplín pachových prací je důraz kladen zejména na připravenost psů pro praktický výkon služby. Na typické situace jsou psi připravováni variantně v rozsahu:

Varianta A

Popis cviku	Počet bodů
1. Vyhledávání vzorků v osobních vozidlech	100
2. Vyhledávání vzorků v nákladních vozidlech	100
3. v autobusech nebo železničních vagonch	100
4. Vyhledávání vzorků v objektech	100
5. V zavazadlech, zásilkách a v oděvních svrščích	100
Celkem	500

Varianta B:

Popis cviku	Počet bodů
5. Vyhledávání vzorků u statických osob	200 (2 * 100)
6. Vyhledávání vzorků u pohybujících osob	200 (2 * 100)
7. V zavazadlech, zásilkách a v oděvních svrščích	100
Celkem	500

Čl. 18

Hlavními ukazateli pro hodnocení disciplín pachových prací jsou:

- a) Ochota a motivace psa k práci
- b) Rytmus práce psa
- c) Schopnost psa k řešení problémů
- d) Spolehlivost psa
- e) Způsob a vytrvalost značení
- f) Přesnost značení
- g) Reakce na vnější rušivé vlivy
- h) Samostatnost psa
- i) Vedení psa psovodem
- j) Ovladatelnost psa (Celní správa, 2010).

4.4 Zkušební řád pro hodnocení služebních psů

3. Zkušební řád se aplikuje při následujícím hodnocení služebních psů:

- a) Zadání a obhajoba kategorie v jednotlivých úlohách
 - Pro strážního psa pro střežení na pevném nebo pohyblivém stanovišti (SB)
 - Pro strážního psa ke střežení na volno (SV)
 - Pro hlídkového obranného psa (HO)
 - Pro hlídkového všestranného psa (HV)
 - Pro speciálního psa k vyhledávání výbušnin (SPV)
 - Pro speciálního psa k vyhledávání zbraní (SPZ)
 - Pro speciálního psa k vyhledávání omamných a psychotropních látek (SPD)

- b) Výroční hodnocení služebních psů
 - U úlohy SB je to přezkoušení ze střežení na pevném nebo pohyblivém stanovišti ,
 - U úlohy SV je to přezkoušení ze střežení na volno,
 - U úlohy HO je to přezkoušení ze střežení za pohybu pochůzkou,
 - U úlohy HV je to přezkoušení ze střežení za pohybu průzkumem,

- U kategorie speciálních psů se výroční hodnocení praktickým přezkoušením neuskutečňuje, do příslušné kolonky v zápisu o výročním hodnocení se запиše hodnocení z posledního obhájení (zadání) kategorie, včetně data zadání (obhájení) kategorie
- c) Kondiční příprava služebních psů u kmenových útvarů,
- d) Rezortní kynologické přebory a soutěže (zkušební řád může být v tomto případě modifikován na konkrétní podmínky) (Valentík, 2010).

28. U strážních a hlídkových psů lze kategorii zadat jen tehdy, dosáhne-li pes v každé části přezkoušení nejméně 70 % z dosažitelných bodů. Tam, kde je to zvláště vyznačeno, je požadavek dosažení minimálního počtu bodů uveden u jednotlivých cviků, v závorce (např. střežení na volno, zadržení). Neuspěje-li pes v některé části přezkoušení (nesplní-li požadovaný minimální počet bodů u daných cviků), výsledek se dále nepropočítává a pes je hodnocen známkou „Nesplnil“ (Valentík, 2010).

29. U speciálních psů lze zadat nebo obhájit kategorii tehdy, dosáhne-li pes ve všeobecném výcviku a speciálním výcviku přezkoušení nejméně 70 % z dosažitelných bodů (Valentík, 2010).

30. Výcviková známka, která se uděluje při zadání nebo obhajobě kategorie, vyjadřuje stupeň způsobilosti psa a má označení:

- a) Splnil výtečně (V)
- b) Splnil dobře (D)
- c) Splnil (S)
- d) Nesplnil (N)

Při výročním hodnocení strážních a hlídkových psů se neposuzuje bodový zisk a pes se hodnotí pouze výcvikovou známkou Splnil (s) nebo Nesplnil (N). Při výročním hodnocení speciálních psů se praktické přezkoušení psa neuskutečňuje a výcviková známka se nezadává. Do zápisu se uvede výsledek posledního přezkoušení při zadání nebo obhajobě kategorie (včetně data tohoto přezkoušení) (Valentík, 2010).

31. Úspěšným splněním přezkoušení a zadáním (obhajobou) kategorie je prokázána upotřebitelnost psa pro plnění služebních úkolů. Platnost zadané (obhájené) kategorie strážních a hlídkových psů je 2 roky, u speciálních psů 1 rok. Do uplynutí této doby

musí být pes znovu přezkoušen. Uplynutí časového limitu pro obhajobu kategorie znamená, že pes nemá splněny podmínky pro výkon služby a nesmí se použít k plnění služebních úkolů

(Valentík, 2010).

4.4.1. Kritéria výkonu k zadání nebo obhajobě kategorii

Zadání kategorie (úloha HO)

1. Všeobecný výcvik

Poř.č.	Název cviku	Počet bodů
1.1	Přivolání s předsednutím	10
1.2	Ovladatelnost na vodítku	10
1.3	Cviky sedni, lehni, vstaň	10
1.9	Odložení za pochodu vleže	10
1.10	Klid při výstřelu	10
	Celkem	50 (35)

(Valentík, 2010).

48. Hlavními ukazateli pro hodnocení cviků speciálního výcviku jsou:

- a) ochota a motivace psa k práci
- b) rytmus práce psa
- c) schopnost psa k řešení problému
- d) spolehlivost psa
- e) způsob a vytrvalost značení vzorku
- f) přesnost značení
- g) reakce na vnější rušivé vlivy

- h) samostatnost psa
- i) vedení psa psovodem
- j) poslušnost psa (Valentík, 2010).

Úroveň výcviku psovoda, jeho charakter, zájem o práci a láska k psu mají rozhodující význam pro úspěch výcviku a správné použití vojenského psa (Štůla, 1953).

Nejdůležitějším zaměstnáním správného ochranného psa je ochranná činnost chápaná a vykonávaná jako práce, nikoliv jako sport. Rozhodujícím předpokladem pro takovou práci je kromě zděděného potenciálu příslušných vloh také správná výchova a výcvik podle zásad moderní zoopsychologie (Muller, 2009).

Úspěšným složením zkoušky odvahy je obecná příprava psa pro strážní službu završena (Muller, 2006).

4.5 Pracovní výkon psa ve sportovní kynologii

Zkouškové akce a závody mají splňovat dva cíle. Na straně jedné složením zkoušky prokazují jednotliví psi způsobilost pro účel svého použití a na straně druhé by zkoušky v pracovním chovu měly přispět ke zdraví a výkonnosti psů ve smyslu zachování případně vylepšování pracovních schopností z generace na generaci. Vzdáleně taktéž slouží ke zvyšování a zachování zdraví a kondice. Složení zkoušky platí také jako důkaz chovné způsobilosti psa (Mezinárodní kynologická federace FCI, 2012).

Všechny zkouškové akce a soutěže ve vztahu ke svému provádění i chování účastníků podléhají všeobecným sportovním zásadám. Obsah zkušebního řádu je pro všechny účastníky závazný. Všichni účastníci musí plnit stejné výkonnostní podmínky. Výcvikové akce jsou veřejně přístupné, místo a začátek musejí být veřejně oznamovány (FCI, 2012).

Zkouškové akce a soutěže musí odpovídat úplným stupňům zkoušek nebo úplným oddílům příslušných zkouškových stupňů. Jen kompletní stupeň zkoušky, složený v rámci takovéto akce, platí jako výcviková značka (FCI, 2012).

Zkouškové akce se konají dle pokynů, které vydává ČKS a MSKS. Tyto pokyny stanovují termíny i obsah žádosti o konání, změnách, zrušení nebo přeložení zkouškových akcí, jakož i

dokumenty, které se při hlášení, průběhu a ukončení akcí zpracovávají. Rovněž tak provádí delegaci rozhodčích. Při delegaci více rozhodčích je jeden určen jako hlavní. Pořadatelem akce může být pouze právní subjekt, začleněný do ČKS nebo MSKS (ZKO, ZO, chovatelský klub), který akci organizuje a zajišťuje (FCI, 2102).

Výcvikové známky a body

Hodnocení předváděných výkonů se provádí známkami a body. Znamka a k ní náležící body musí odpovídat provedení cviků.

Nejvyšší možný počet bodů	Výborně	velmi dobře	dobře	uspokojivě	Nedostatečně
5,0	5,0	4,5	4,0	3,5	3,0-0
10,0	10,0	9,5 - 9,0	8,5 - 8,0	7,5 - 7,0	6,5-0
15,0	15,0 -14,5	14,0 -13,5	13,0 -12,0	11,5-10,5	10,0-0
20,0	20,0 -19,5	19,0 -18,0	17,5 -16,0	15,5 -14,0	13,5-0
30,0	30,0 - 29,0	28,5 - 27,0	26,5 -24,0	23,5 - 21,0	20,5 – 0
35,0	35,0-33,0	32,5-31,5	31 - 28,0	27,5 - 24,5	24,0-0
70,0	70,0 - 66,5	66,0 - 63,0	62,5 - 56,0	55,5 - 49,0	48,5 – 0
80,0	80,0 - 76,0	75,5 -72,0	71,5 - 64,0	63,5 - 56,0	55,5 – 0
100,0	100,0 - 96,0	95,5 - 90,0	89,5 - 80,0	79,5 - 70,0	69,5-0

Při posuzování jednotlivých cviků se smějí udělovat i půl body. Při celkovém hodnocení oddílu se musí udělovat pouze celé body. Pokud konečný součet bodů oddílu nevykazuje celé body, výsledek se dle celkového dojmu zaokrouhlí buď směrem nahoru, nebo dolů (FCI, 2012).

Známka	Uděleno bodů	odpočet bodů
výborně	min. 96%	0 až 4 %
velmi dobře	95 až 90 %	5 až 10 %
dobře	89 až 80 %	11 až 20%
uspokojivě	79 až 70 %	21 až 30%
nedostatečně	méně než 70 %	31 až 100 %

Pokud pes získá v každém oddíle příslušného stupně zkoušky nejméně 70% možných bodů, považuje se zkouška za splněnou (FCI, 2010).

Nejvyšší možný počet bodů	Výborně	Velmi dobře	Dobře	Uspokojivě	Nedostatečně
100 bodů	100-96	95-90	89-80	79-70	69-0
300 bodů	300 - 286	285-270	269 - 240	239-210	209-0
200 bodů	200- 192	191 -180	179-160	159-140	139-

Zkušební řád pro mezinárodní zkoušky pracovních psů a mezinárodní zkoušku psa stopaře (celé řád IPO) obsahuje následující zkoušky:

BH Zkouška doprovodného psa

Zkouška pracovní upotřebitelnosti 1 - 3 (APr 1-3)

Zkouška stopařská 1 - 3 (FPr 1 - 3)

Zkouška poslušnosti 1 - 3 (UPr 1 - 3)

Zkouška obranářská 1 - 3 (SPr 1 - 3)

IPO ZTP Zkouška chovné způsobilosti

IPO - VO Předzkouška

IPO – 1 – 3 FH 1 Zkouška psa stopaře stupeň 1

FH 2 Zkouška psa stopaře stupeň 2

IPO - FH

StPr 1 - 3 Zkouška vyhledávání předmětů 1 – 3

4.6 Pracovní výkon psa v oblasti záchranné činnosti

Národní zkušební řád SZBK ČR

1. Zkoušky záchranných psů jsou dokladem úrovně vycvičenosti jednotlivých psů v daném směru záchranné činnosti. Konají se jako interní akce pro členy SZBK ČR v souladu s Řádem ochrany zvířat a za přísného dodržení podmínek bezpečnosti účastníků.
2. Zkoušky se mohou konat v průběhu celého kalendářního roku, nelze je však konat v případech extrémně vysokých či nízkých teplot nebo není-li možné zaručit regulérnost výkonů.
3. Za splněnou se zkouška považuje při dosažení sedmdesáti procent dosažitelných bodů v každé disciplíně a současně při nalezení všech hledaných subjektů (osob).
4. Průkaz původu není podmínkou účasti při zkouškách, rovněž v účasti neomezuje velikost psa nebo plemeno, musí však v den konání zkoušek být dovršen minimální věk 12 měsíců.
5. V jednom dni není dovoleno, aby se pes nebo psovod zúčastnil dvou různých zkoušek nebo startoval při jedné akci se dvěma psy.
6. Vyššího stupně nebo jiného druhu zkoušky se může pes po úspěšném splnění nižšího stupně zúčastnit kdykoliv. Rovněž neúspěšný start je možno opakovat kdykoliv.
7. Úspěšně složenou zkoušku stejného stupně je možno rovněž kdykoliv opakovat, do souboru splněných zkoušek se však počítá každá vycvičovací značka pouze jednou.
8. Háravé feny se mohou akcí zúčastnit, musí se však držet a přezkušovat zcela odděleně. Vstoupí-li psovod s háravou fenou vědomě do prostorů pro akci, je diskvalifikován.
9. Nemocní nebo zranění psi, kojící feny nebo feny ve druhé polovině březosti se akcí nesmějí zúčastnit.
10. Pořadatelem regionálních akcí jsou příslušné záchranné brigády. Pořadatelem celostátních akcí je prezidium SZBK ČR, které může pověřit uspořádáním některou záchrannou brigádu.
11. Minimální počet pro pořádání zkoušek jsou 3 psovodi, maximální je 6 psovodů na 1 den a 1 rozhodčího. Účastní-li se zkoušek některý rozhodčí jako psovod, může být navíc jako sedmý. Při celostátních akcích rozhoduje o počtu účastníků v závislosti na technických podmínkách hlavní rozhodčí.

12. Vstupní zkouška ZZZ je základní podmínkou pro skládání všech dalších zkoušek a kromě členů SZBK se jí mohou zúčastnit i čekatelé.
13. Zkoušky vstupní a základní jsou pořádány jako akce regionální. Pořadatelská brigáda oznámí jejich konání šest týdnů před plánovaným termínem vedení svazu a vyžádá si delegaci rozhodčího. Delegace je zveřejněna na internetových stránkách SZBK.
14. Zkoušky vyšší a speciální jsou pořádány jako celostátní akce podle ročního plánu činnosti svazu zveřejněného na internetových stránkách SZBK.
15. Zkoušky vrcholové jsou pořádány výhradně formou celostátních přeborů (české poháry) podle ročního plánu činnosti svazu.
16. Všechny zkoušky se konají vždy pouze v jednom druhu a stupni. Výjimku tvoří pouze vstupní zkouška ZZZ, kterou lze připojit ke kterékoli zkoušce 1. stupně. je plně zodpovědný za regulérní průběh akce a kompletní dokumentaci. Posuzuje pouze na základě delegace pověřeným funkcionářem SZBK ČR. (Národní zkušební řád SZBK ČR, 2012).

Záchranářský výcvik je podle osobních vlastností a schopností psů specifikován do několika výcvikových směrů, které se navzájem podporují a často i prolínají (Velemínský, 2007).

Vyhledávání v sutinách:

Vyhledávání v sutinách pobořených domů je základním požadavkem na práci záchranného psa. Využitím jeho čichových schopností lze nejen zjistit, kde se v rozbořeném domě nachází pohřešovaná osoba, ale i prověřit situaci, zda se ve zřícených budovách v okamžiku neštěstí někdo nenacházel, či ne, a tak minimalizovat nebo zcela vyloučit nejistotu. Klade se zde největší důraz na samostatnost práce psa a jeho náruživost, protože se vychází z předpokladu možného nebezpečí dalšího zřícení zbytků budov a zabezpečení psůvodů (Velemínský, 2007).

Vyhledávání v terénu:

Častěji se jedná spíše o terénní vyhledávání ztížené v zimních podmínkách sněhem a mrazem. Pachové práce jsou v mrazech od minus dvaceti stupňů pro psy vzhledem k jejich jemné sliznici velmi nebezpečný (Velemínský, 2007).

Čichových buněk je 1-2 miliony na 1 cm (čtverečný). Z údajů je patrné, že člověk jich má 5-10 milionů, německý ovčák na 280 milionů (jezevčík 127 milionů, foxteriér 147 milionů) (Sova, 1981).

Vyhledávání ve vodě:

Při pátrání po utonulých osobách leží pes se svým psovodem na přídi člunu, který křížuje vodní hladinu systémem cik- cak proti větru nebo proti směru proudění vody.

Vyhledávání po stopě:

Pach je podíl odpařených nebo odsublimovaných molekul nebo atomů, které se vyskytují ve vzduchu a svým složením charakterizují osobu nebo objekt, ze kterých pochází (Straus,2010).

Záchranné stopování většinou vychází z identifikace pohřešované osoby podle předmětu . Pes tzv. nasumuje (načichá) pach této osoby z nabídnutého předmětu a podle něho vyhledává pachovou dráhu (stopu) zanechanou tímto člověkem v terénu. Jde o nejnámější, ale přesto nejméně používaný způsob hledání pohřešovaných, který lze uplatnit pouze v případě, kdy je známo výchozí místo pohřešované osoby (Velemínský, 2007).

Národní zkušební řád záchranářů České republiky obnáší soubor 22 zkoušek, zahrnujících všechny směry výcviku záchranných psů: v sutinách, v přírodním terénu, v lavinových polích, na vodních plochách a stopařskou práci. Prověřuje rovněž schopnost psů pro hledání živých i mrtvých osob.

Zkouška vstupní: ZZZ - zkouška záchranářské způsobilosti

Zkoušky základní: ZZP1 - zkouška záchranných prací 1. stupeň

ZTV1 - zkouška terénního vyhledávání 1. stupeň

ZLP1 - zkouška lavinových prací 1. stupeň

ZVP1 - zkouška vodních prací 1. stupeň

ZZS1 - zkouška záchranného stopování 1. stupeň

Zkoušky vyšší:

ZZP2 - zkouška záchranných prací 2. stupeň

ZTV2 - zkouška terénního vyhledávání 2. stupeň

ZVP2 - zkouška vodních prací 2. stupeň

ZLP2 - zkouška lavinových prací 2. stupeň

ZZS2 - zkouška záchranného stopování 2. stupeň

Zkoušky speciální

ZZP(C) - zkouška záchranných prací Cadaver

ZTV(C) - zkouška terénního vyhledávání Cadaver

ZVP(C) - zkouška vodních prací Cadaver

ZLP(C) - zkouška lavinových prací Cadaver

ZZL - zkouška záchranných prací ze zamrzlé plochy

ZPJ - zkouška pohotovostní jednotky

Zkoušky vrcholové

ZTV3 - zkouška terénního vyhledávání 3. stupeň

ZZP3 - zkouška záchranných prací 3. stupeň

ZVP3 - zkouška vodních prací 3. stupeň

ZLP3 - zkouška lavinových prací 3. stupeň (Národní zkušební řád SZBK ČR,2012).

Hodnocení výkonu záchranných psů

Rozhodčí posuzuje předváděnou práci psovodů a psů při jednotlivých cvičích v dílčích známkách, které jsou závěrem převáděny na body. Celková hodnota docílených bodů musí odpovídat známce, ve které byla práce psa předvedena a ohodnocena (Národní zkušební řád SZBK ČR, 2012).

4.7 Výkon psa při využití v myslivosti

Lovecká plemena psů u nás rozdělujeme do pěti skupin: ohaře, barváře, honiče, slídiče a norníky. Plemena dále dělíme podle tvaru těla, podle velikosti. Každá skupina loveckých psů se vyznačuje určitými vlastnostmi a vlohami, které se v lovectví cílevědomě využívají. Jako příklad je možné uvést vystavování u ohařů, práci na stopě u barvářů, hlasité sledování zvěře honičů a slídičů. Odvahu a práci pod zemí norníků (Bakoš, 1998).

Příslušnost ke skupině honičů nemusí nutně znamenat, že honič bude výborně pracovat na stopě, že slídič bude při slídění vypíchnutou zvěř jen krátce pronásledovat a rychle se vracet, že ohař bude pevně vystavovat, norník norovat a barvář dohledávat. Aby tomu tak skutečně bylo, záleží nejen na míře a kvalitě vrozených loveckých vloh, ale i na včasnosti a množství příležitostí k jejich probuzení a rozvinutí, na kvalitě a odbornosti přípravy pro praxi a na praxi

samé. Jak je vidět, záleží více na nás než na psovi, nakolik výsledkem našeho snažení při přípravě loveckého psa bude radost a užitek nebo zklamání (Vochozka, 2000).

Zákon o myslivosti č. 449/2001 § 44 říká: držitel honitby je povinen držet a v honitbě používat lovecké psy. Loveckým psem se rozumí pes loveckého plemene uznaného Mezinárodní kynologickou federací (FCI) s průkazem původu, který složil příslušnou zkoušku z výkonu. Potvrzení o složené zkoušce vystavené jejím pořadatelem je veřejnou listinou. Prováděcí vyhláška MZe. č. 244/2002 a předpisy vydané na její realizování ukládají uživatelům myslivecké honitby používat při výkonu práva myslivosti lovecky upotřebitelné psy (Procházka, 2008).

Zkouškami lovecké upotřebitelnosti se prokazuje způsobilost loveckých psů vykonávat činnosti, které je kvalifikují jako lovecky upotřebitelné pro výkon práva myslivosti. Těmito činnostmi se rozumí vyhledání, dohledání a přinesení usmrcené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné drobné zvěře, nebo vyhledání a dosledování usmrcené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné spárkaté zvěře, nebo prokázání vloh pro práci pod zemí (Procházka, 2008).

Zkušební řád ČMMJ pro zkoušky loveckých psů (struktura jednotlivých zkoušených disciplin) umožňuje mimo prokázání lovecké upotřebitelnosti prokázat vlohy loveckých psů pro potřeby jejich chovu. Nároky na splnění lovecké upotřebitelnosti se však diametrálně liší a proto je třeba discipliny, které popisuje prováděcí vyhláška označit jako limitující pro složení lovecké upotřebitelnosti a jejich splnění kvalifikuje psy pro získání potvrzení o složené zkoušce vystavené jejím pořadatelem (Procházka, 2008).

Splnění limitních disciplin pro polní práci a vodní práci kvalifikuje psy k lovecké upotřebitelnosti pro vyhledání, dohledání a přinesení usmrcené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné drobné zvěře. V případě splnění limitních disciplin pro lesní práci získávají psi loveckou upotřebitelnost pro vyhledání a dosledování usmrcené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné spárkaté zvěře. Je-li náplň lesních zkoušek i vyhledání, dohledání a přinesení usmrcené, postřelené nebo jiným způsobem zraněné drobné zvěře, je možno psům vydat „potvrzení o složení zkoušky psa z výkonu“ pro vyhledání, dohledání a přinesení usmrcené, postřelené nebo jiným způsobem zranění drobné zvěře. V případě složení zkoušek z norování získávají psi loveckou upotřebitelnost pro práci pod zemí. Náplň jednotlivých limitních disciplin popisuje zkušební řád a splnění limitních disciplin není podmíněno celkovým úspěšným na jednotlivých typech zkoušek loveckých psů, kde jsou limitní discipliny definovány. Limitní disciplina je hodnocena obstál nebo neobstál. Pro získání lovecké upotřebitelnosti je nutné, aby pes všechny požadované limitní discipliny splnil a to na jedné

zkoušce. Splnění limitních disciplin po částech není pro získání kvalifikace lovecké upotřebitelnosti možné. Psi, kteří splní jednotlivé typy zkoušek, zaměřené na jednotlivé typy práce, alespoň ve III. ceně, získávají rovněž loveckou upotřebitelnost podle daného typu zkoušek. Limitní discipliny se nezkouší na všestranných zkouškách všech loveckých psů. Dále se limitní discipliny nezkouší na memoriálech, mezinárodních zkouškách a soutěžích. V případě klubových zkoušek a soutěžích, pořádaných ve spolupráci s OMS, rozhoduje o zkoušení limitních disciplin nejvyšší orgán chovatelského klubu (členská schůze). Podmínky o hlasování členské schůze chovatelského klubu upravují stanovy jednotlivých chovatelských klubů a ČMMJ nepřísluší do rozhodování chovatelského klubu zasahovat. Dalším účelem zkoušek loveckých psů je prověření jejich vlastností pro účely chovu. Výběr kritérií sledovaných vlastností loveckých psů pro účely chovu je v kompetenci chovatelských klubů (Procházka, 2008).

Zkoušky jsou veřejné, vyjma zkoušek z norování - bezkontaktní norování.

10. Způsob posuzování

Psy, zařazené do jednotlivých skupin, posuzuje vždy dvojice rozhodčích.

Hlavní zásadou při posuzování je správný výklad zkušebního řádu se zřetelem na použití psa v myslivecké praxi. Posouzení výkonu psa se musí shodovat se zněním zkušebního řádu.

Po skončení každé disciplíny musí rozhodčí veřejně oznámit vůdci výsledek posuzování (kromě disciplín, které se zkoušejí během celých zkoušek). Takto vyhlášený výsledek se už nesmí měnit, jen když vůdce podá protest, který byl přijat. Dvojice rozhodčích se proto před vyhlášením výsledků musí ujednotit. Nemohou-li se dohodnout, rozhodne o ocenění s konečnou platností vrchní rozhodčí, který svoje rozhodnutí musí řádně zdůvodnit, vyhlásit a zapsat do soudcovské tabulky. Dvojice rozhodčích se musí v každém případě chovat taktně a rozvážně.

Rozhodčí musí sledovat výkony psů z přiměřené vzdálenosti a nesmí připustit žádné rušivé vlivy blízko se pohybující koronou apod.

Není-li pes v určeném čase z některé disciplíny vyzkoušen, rozhodčí je povinen veřejně to oznámit a před ukončením zkoušek umožnit tomuto psovi dokončení této disciplíny a známky veřejně vyhlásit. Před odchodem z honitby musí být všechny disciplíny absolvovány a psi z nich musí být ohodnoceni (Procházka, 2008).

14. Známkování a výsledná klasifikace

Známky za výkon z jednotlivých předmětů jsou: 4 – výborně, 3 – velmi dobře, 2 – dobře, 1 – dostatečně, 0 – nedostatečně.

U známek, které je třeba uvádět jako průměrné, se postupuje takto: výsledná známka je stanovena aritmetickým průměrem, přičemž se výsledek zaokrouhluje do 0, 50 dolů, od 0, 51 nahoru (např. 3, 50 = 3, 3, 51 = 4).

Důležitost a obtížnost každé disciplíny je vyjádřena koeficientem, kterým se udělená známka násobí. Výsledné číslo je počet bodů, který pes získal z dané disciplíny. Sečtením bodů ze všech disciplín dostaneme celkový počet bodů. V tabulkách pro jednotlivé druhy zkoušek je uveden nejnižší počet bodů, kterého je třeba k dosažení I., II. nebo III. ceny.

Kromě toho musí pes v každé ceně získat také limitní známky z jednotlivých disciplín, které jsou též uvedeny v tabulkách.

Při stejném počtu bodů u více jedinců má přednost chovný jedinec před nechovným, mladší před starším, při stejném věku ten, jehož vlastní jméno začíná dřívějším písmenem v abecedě.

Tituly: zadávání titulu CACIT se řídí pokyny FCI. Na zkouškách a soutěžích se zadáním titulu CACIT získává tento titul nejlepší pes hodnocený známkou výborně a pokud se tato známka nezadává, pak nejlepší pes v I. ceně. Titul res. CACIT získává druhý pes v pořadí hodnocený známkou výborně a nebo druhý pes v pořadí v I. ceně. Dále na soutěžích se zadáním titulu CACIT může nejlepší pes plemene oceněný výborně a nebo v I. ceně získat titul CACT a druhý nejlepší pes plemene se známkou výborně a nebo v I. ceně získat titul res. CACT a to pro všechna plemena zúčastněná na dané zkoušce nebo soutěži. Na soutěžích a zkouškách se zadáním titulu CACT získává tento titul nejlepší pes hodnocený známkou výborně a pokud se tato známka nezadává, pak toto ocenění získává nejlepší pes v I. ceně. Druhý nejlepší pes se známkou výborně a nebo v I. ceně získává titul res. CACT a to pro všechna plemena zúčastněná na dané zkoušce nebo soutěži. Veškeré tituly nejsou nárokové a přináležejí psům za mimořádný výkon a je na sboru rozhodčích, zda tituly zadá či nikoliv (Procházka, 2008).

4.8 Pracovní výkon pasteveckého (ovčáckého) psa

Cílem ZVOP je posoudit vlohy a stupeň vyškolení psa k práci s ovci. ZVOP slouží pro veřejné otestování vloh psa ještě před tím, než se u něj začne s důkladným výcvikem a než se bude moci zúčastnit zkoušek HWT, IHT a soutěží TRIAL. Pro organizátory akcí je absolvování ZVOP zárukou, že se na zkouškách nebo trialech neobjeví účastník se psem, který nemá pro pasení vlohy a pást neumí. Dalším důvodem pro posuzování vloh psa při ZVOP je umožnit lidem, kteří nemohou se psem pást (nemají ovce ani jiná hospodářská zvířata), rozpoznat, zda jejich pes má v sobě geneticky zakódované vlastnosti, které může přenášet i na své potomstvo.

Absolvování ZVOP pak může psa opravňovat k zařazení do pracovní třídy na výstavách, udělení titulu Šampion, případně k uznání chovnosti, pokud to má příslušný kynologický klub v podmínkách (Kynologická jednota ČR Brno,2009).

Podmínky účasti

Zkoušek ZVOP se mohou zúčastnit osoby (bez ohledu na stáří nebo pohlaví) se psem, který musí splňovat následující podmínky:

- Pes musí být zdravý a tělesně schopný plnit kriteria zkoušek a mít minimální věk předepsaný pro určitý druh zkoušky nebo soutěže.
- Vyloučeny jsou feny v druhé polovině březosti a do 7 týdnů po porodu.
- Vyloučeni jsou psi, kteří se v průběhu zkoušky zranili a nemohou dále plnit ustanovení zkušebního řádu.
- Háravé feny se mohou akce zúčastnit pouze po předběžné dohodě s pořadatelem a rozhodčím, většinou s tím, že soutěží jako poslední ve své kategorii.
- Minimální věk psa pro ZVOP je 9 měsíců.
- Mohou se zúčastnit psi všech plemen s průkazem i bez průkazu původu uznávaným FCI i kříženci.
- Pohlaví psa není omezeno.
- Pes musí mít platné očkování a veterinární atest (jako na výstavě).

Pokud účastník akce úspěšně absolvuje ZVOP, může se ten samý den zúčastnit i zkoušky nebo soutěže vyššího stupně. Splní-li pes zkoušku ZVOP, nemůže ji znovu opakovat. Pokud pes při ZVOP neuspěje, může ji opakovat na některé z příštích akcí.

Žádný účastník zkoušek ZVOP nesmí být v přímém rodinném (za rodinu se považují manžel nebo druh, děti, rodiče a případně jiné osoby žijící s rozhodčím ve společné domácnosti) nebo pracovním vztahu s rozhodčím (doporučuje se předem si ověřit, který rozhodčí je na akci nominován). Rozhodčí nesmí na akci posuzovat psa ve svém vlastnictví ani psa, který byl v jeho držení v době kratší než 6 měsíců před prováděnou akcí (Kynologická jednota ČR Brno,2009).

Ocenění

Při ZVOP není vyhlašováno umístění soutěžících, nejsou předávány ceny podle výkonu. Absolvování ZVOP je zapisováno do přílohy průkazu původu psa, resp. do pracovní knížky psa.

Zvířata

Při ZVOP se pracuje s ovce. Může se pracovat s ovce různých plemen, obvykle s pěti až dvaceti ovce. Počet ovce stanovuje rozhodčí. Při ZVOP se může pracovat i s jinými hospodářskými zvířaty nebo s větším počtem ovce než 20. Počty zvířat bývají různé, u indických běžců a hus to bývá stádo asi deseti kusů, u jalovic a prasat tři kusů.

Parkur

Parkur pro ZVOP určuje rozhodčí. Obvykle vyžaduje oplocený prostor o poloměru nejméně 9 metrů. Prostor však nemusí mít tvar kruhu, ale například obdélníku. Ideální je, když jeho delší strana měří více než 50 metrů a kratší 30 metrů. To pak obvykle rozhodčí požaduje uvnitř ohrazeného prostoru ještě košár. Někdy rozhodčímu stačí k posouzení vloh jen košár o délce jednoho dílu dva metry. Pomocný košár, ve kterém se zkouška neprovádí, by měl být tak velký, aby v něm mohly pobývat alespoň tři skupiny ovce (raději více).

Pomůcky

Ovčák může mít na parkuru pouze ovčáčkou hůl a píšťalku. Před zahájením práce může mít ovčák psa na vodítku. Vlastní parkur však pes vypracovává bez vodítka, může mít obojek nebo postroj. Pokud má obojek stahovací nebo polostahovací, nesmí být nastaven na stahování. Používání ostnatého obojku je zakázáno! V průběhu akce pracuje pes bez náhubku (Kynologická jednota ČR Brno, 2009).

4.8.1 Základní pravidla pro posuzování zkoušky vloh ovčáckého psa (ZVOP)

Hodnotí se pouze, zda pes **prospěl** nebo **neprospěl**. Test lze opakovat několikrát, ne však v jednom dni. Rozhodčí může ovčákovi radit, povzbuzovat ho, případně projít parkur společně s ním. Ovčák může psa hladit či jiným způsobem odměňovat.

Posuzovány jsou následující úkony: pohyb za stádem, zájem o práci, změny tempa, soustředění (uši, oči), cit pro odpovědnost za stádo, styl práce (nakolik je typický pro dané plemeno), předvídavost vzdálenosti, nebojácnost, nátlak (přiblížení se až těsně ke zvířatům,

kousnutí, resp. štípnutí na povel ovčáka), napadání zvířat (nežádoucí je kousnutí do vlny nebo jiné agresivní chování provedené bez předchozího povelu ovčáka).

Posuzování může probíhat i na parkuru, vytvořené uměle nebo přírodně, který může, ale nemusí být podobný parkuru první výkonnostní třídy. Parkur je pouze pomůckou při hodnocení práce psa, ovčák nemusí projít všechny překážky, není ani limitován časem (Kynologická jednota ČR Brno,2009).

Obecné chyby

1 - **Agresivní chování ke zvířatům.** Pes po ovci chňape nebo ji kousne bez předchozího povelu ovčáka, posuzuje se i místo na těle zvířete (přípustné je “štípnutí” do nohy nebo mulce). Negativně se posuzuje, když bylo kousnutí nespravedlivé (i například když pes kousne jen z přemíry svého temperamentu). Za hrubé nebo opakované kousnutí do vlny (resp. nespravedlivé kousnutí) může rozhodčí účastníka diskvalifikovat.

2 - **Nesoustředění na práci.** Pes by měl mít ovce od prvního okamžiku, kdy je uvede do pohybu, pod kontrolou.

3 - **Špatný způsob vedení.** Stádo má pes vést pevně, ale aniž by je vyplašil. Rozhodčí posoudí, do jaké míry je pes obdařen charismatickým darem převést na ovce klid a jistotu. Ovce mají být přes parkur hnány klidným, pravidelným způsobem. Zastavování nebo běhání ovcí, stejně jako příliš příliš chvatná nebo nepořádná práce, psa stojí body.

4 - **Neuposlechnutí povelu.** Pro precizní práci na parkuru je nutná bezpodmínečná poslušnost a plnění povelů. Neuposlechnutí povelu nebo přílišné korigování psododem znamená odečtení bodů.

Časový limit

Pro jednoho psa je povolen časový limit do 15 minut. V této době se musí minimálně 5 minut soustředěně věnovat zvířatům. Rozhodčí může tuto dobu libovolně zkrátit. Většinou pozná velmi rychle, zda pes pro pasení vlohly má, nebo nemá (Kynologická jednota ČR Brno,2009).

4.9 Pracovní výkon psa v sociální oblasti

Canisterapie je jednou z metod rehabilitace, která slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií, při níž se využívá vztahu mezi člověkem a psem (Kalinová, 2003).

Pes je využíván jako koterapeut, je tedy prostředníkem a člověk terapeutem (Nerandžič, 2003).

Pokud vhodnost psa pro canisterapii zaměříme přímo na realizaci praktické canisterapie, je při jejím provádění důležité respektovat sympatie a potřeby klientů v závislosti na odlišném exteriéru i velikosti terapeutického psa, proto rozmanitost terapeutických psů je přínosem. Nejdůležitějším aspektem je úspěšné absolvování zkoušek canisterapeutických týmů a tomu předcházející správná příprava, výchova a socializace (Velemínský, 2007).

Pod pojmem výcvik canisterapeutických týmů rozumíme přípravu canisterapeutického týmu k praktikování canisterapie formou blokového nebo dlouhodobého kurzu. Na závěr přípravy skládá canisterapeutický tým zkoušky, po jejichž úspěšném absolvování získá osvědčení opravňující k praktikování canisterapie (Velemínský, 2007).

Možnosti přípravy jsou různé nejen z hlediska časové dotace, kvality, ale také typu vzdělání. V ČR existují několikahodinové přednášky, několikadenní kurzy, ale také rekvalifikační kurz nebo kurz v rámci celoživotního vzdělávání na univerzitní půdě. Někde jsou připravováni pouze lidé, jinde celé týmy, z čehož vyplývá také odlišný způsob a obsah náplně i závěrečných zkoušek. Někteří také bez předchozí přípravy pouze testují psy, zda jsou vhodní pro canisterapii, a považují to za dostatečný pro výkon canisterapie. U zkoušek a testování se tedy také liší podmínky získání osvědčení canisterapeutického týmu (někde canisterapeutického psa), některé např. vyžadují určitou přípravu, jiné nikoli (Velemínský, 2007)

Vstupní předpoklady pro přípravu jsou: omezení věkem- pes (nejméně 1,5 roku) a psovod (nejméně 18 let), úspěšné složení vstupního testu (vyloučí nevhodné psy- v budoucnu uvažujeme o psychotestech). V rámci teoretické přípravy je důležité, aby si psovodi osvojili komplexní přístup ke canisterapii- tedy z pohledu zdravotně sociálního i kynologického .

Tematicky je zde zastoupena oblast kynologie, veterinární medicíny, oblast sociální a klinické práce s klientem a oblast canisterapie u klientů dle jednotlivých typů postižení. Zároveň je psovod seznámen s podmínkami kontaktu klienta se psem a pravidly provádění canisterapie v praxi (Kalinová, 2003).

Praktická příprava týmu je zaměřena na osvojení si specifických dovedností psa i psovoda potřebných pro nasazení- např. kontakt s více cizími lidmi najednou, nekoordinované pohyby klientů, používání kompenzačních pomůcek klienty, nezvyklé prostředí v zařízení, komunikace s klientem, řešení krizových situací, využití různých canisterapeutických metod aj., přičemž je využíváno modelových situací (přehrávání rolí) a později také kontaktu s konkrétními klienty. Je důležité, aby se pes vše učil radostným způsobem, pomalu a bez nátlaku (Velemínský, 2007).

Závěrečné praktické zkoušky canisterapeutického týmu jsou zaměřeny na specifické dovednosti nutné pro canisterapeutickou práci. Prověřují týmy v různých modelových situacích, které mají představovat náplň a hlavní rizika canisterapeutické práce týmu. Předchází jim písemný teoretický test pro psovoda. Aby týmu bylo uděleno osvědčení canisterapeutického týmu, musí obstát ve všech částech zkoušek. Povaha psa se může postupem času měnit, proto má získané osvědčení platnost pouze dva roky. Osvědčení je prodlužováno buď na základě pravidelné supervize a prověření práce týmu, nebo po úspěšném opakování praktických zkoušek (Velemínský, 2007).

Ačkoliv víra v prospěšnost zvířat pro zdravotní stav obecně narůstá, lékaři se stále zdráhají ji v širším měřítku využívat (Odendaal, 2007).

5. Metoda hodnocení pracovní výkonnosti psa pro potřeby soudního znalectví

5.1 Návrh systému hodnocení pracovní výkonnosti

Problematika vytvoření universální metody hodnocení pracovní výkonnosti psa je komplikovanou a složitou záležitostí. Vytvoření jakékoliv metody ihned vyvolá diskuzi na téma, zda je, či není předložená metoda objektivní a universální. Pro proces, při kterém se jedná a co nejpřesnější způsob hodnocení výkonnosti psa, je zapotřebí vycházet z vědeckých principů obecné a speciální zootechniky.

S hodnocením pracovních vloh je to složitější než s hodnocením exteriéru. Pes či fena s výborným hodnocením na zkouškách nemusí dávat potomstvo výborných loveckých vloh. Výkon psa na zkouškách je ovlivněn nejen vlohami psa, ale zkušenostmi vůdce, zejména jeho chybami při výcviku, počasím, terénem, porostem, stářím, zkušenostmi psa, treninkem, ročním obdobím, sympatiemi rozhodčích k vůdci či plemeni psa, zkouškovým štěstím, momentálními dispozicemi psa, náladou vůdce a podobně. Přesto víme, že máme psy a feny, které se snadněji cvičí a dosahují vynikajících výsledků a na druhé straně jsou takoví, jejichž výcvik vyžaduje značné zkušenosti cvičitele a daleko delší dobou, nutnou k přípravě na zkoušky, aby byl jejich výkon alespoň uspokojivý. Při hodnocení výkonu psa však tento rozdíl nejsou schopni rozhodčí postřehnout, poněvadž hodnotí momentální stav. (Jaromír Dostál, 2007).

Návrh metody hodnocení pracovní výkonnosti psa je proto založen na principech hodnocení pracovního výkonu psa pro potřeby znalecké činnosti v kynologii. To znamená, že při její tvorbě se muselo vycházet z několika zásad:

1. Metoda musí být použitelná pro hodnocení všech druhů pracovních výkonů psa,
2. Navrženou metodou musí jít hodnotit jednotlivé části pracovního výkonu psa tak výkon jako celek,
3. S metodou mohou pracovat všichni posuzovatelé různých pracovních výkonů psa.

Metoda hodnocení pracovní výkonnosti je zpracována v základní formě a ve zjednodušené formě.

Popis metody hodnocení pracovního výkonu psa:

Metoda je sestavena pro následující pracovní využití psa:

- služební pracovní výkon psa,
- sportovní výkon psa,
- záchranářský výkon psa,
- pastevecký výkon psa,
- lovecký výkon psa,
- pracovní výkon psa v oblasti sociálního využití.

Při použití uvedené metody přezkušování pracovního výkonu psa pro účely soudního znaleství je nutné správně a přesně identifikovat jak majitele přezkušovaného psa tak zaznamenat i všechny dostupné identifikační údaje psa.

Metodika hodnocení pracovní výkonnosti je založena na důkladném rozfázování jednotlivých pracovních výkonů zkoušeného psa. Fázování se provádí u jednotlivých disciplin pracovního výkonu podle výběru a potřeby zkoušejícího a počet fází výkonu je vždy na jeho úvaze. Dělením pracovního výkonu psa na jednotlivé fáze získáme důkladnou analýzu skutečného stavu provádění pracovní výkonnosti jako celku. Hlubší rozbor jednotlivého pracovního výkonu je nutný pro objektivní závěry soudního znaleství a umožňuje universální použití metody pro všechny pracovní výkony psů.

5.2 Základní principy navržené metody:

A/ výběr pracovního výkonu pro přezkoušení – buď komplexní soubor pracovních výkonů nebo jednotlivé cviky či discipliny na, kterých se ověří pracovní výkonnost psa

B/ rozfázování cviků či disciplin určených k přezkoušení může být rozděleno na více či méně fází - podle hloubky analýzy pracovního výkonu

C/ hodnocení jednotlivých fází (FDV) je uvedeno v procentickém vyjádření od 0 do 100, z jednotlivých či dílčích hodnocení se provede celková hodnota - průměr zkoušeného cviku či discipliny (HDV).

D/ celková hodnota v % cviku, discipliny či souboru cviků se vždy násobí koeficientem pracovní kondice, ve které je zkoušený pes.

Výpočet ohodnocení výkonu psa ve zkoušeném pracovním výkonu:

$$\text{HDV} = \frac{\text{Součet fází dílčího výkonu FDV1 + FDV x}}{\text{Počet fází dílčího výkonu}}$$
$$\text{HCV} = \frac{\text{Součet hodnot dílčího výkonu HDV1...+ HDVx}}{\text{Počet HDV}} \times \text{koeficient PK}$$

Hodnocení v jakékoliv fázi je uvedeno v procentech.

Koeficient PK je koeficient pracovní kondice, kterou pes vykazuje při výkonu.

HCV je hodnota celkového výkonu, který se posuzuje.

HDV je hodnota dílčího výkonu se posuzuje např. cvik poslušnosti ze souboru předepsaných cviků.

FDV fáze dílčího výkonu je část dílčího výkonu např. přesnost označení předmětu v rámci dílčího výkonu hledání předmětů na stopě nebo intenzita provedení chůze u nohy v rámci cviku ovladatelnost.

HCV zkoušeného psa

Komentář k celkovému hodnocení pracovního výkonu zkoušeného psa:

Pracovní kondice:

Stav organismu psa, kdy jeho fyzický i duševní stupeň vyjadřuje kvalitu provedení jeho pracovního výkonu.

Koeficient pracovní kondice:

Pracovní kondice V- Výborná: posuzovaný pes je v mimořádné pracovní kondici jeví se zvýrazněnou chutí do práce a vysokou rychlostí provedení výkonu. Hodnota tohoto koeficientu je 1.

Pracovní kondice VD- Velmi dobrá: posuzovaný pes je ve výborné pracovní kondici s velmi dobrou chutí do práce a s rychlým provedením výkonu. Hodnota tohoto koeficientu je 0.9.

Pracovní kondice D- Dobrá: posuzovaný pes je v dobré pracovní kondici s průměrným zájmem o výkon a rychlost provedení výkonu je průměrná. Hodnota tohoto koeficientu je 0.8.

Pracovní kondice N – Neuspokojivá: posuzovaný pes je v podprůměrné pracovní kondici, s těžkým pohybem při výkonu a rychlost provedení výkonu je velice malá. Hodnota tohoto koeficientu je 0.6

5.3 Ověření metody v praxi

. Pro ověření navržené metody hodnocení pracovní výkonnosti pro účely soudního znalectví v rozsahu této bakalářské práce jsem zvolil následující počet zkoušených psů v těchto kategoriích:

Kategorie	počet přezkoušených psů
Psi cvičení na služební výkon	10
Psi cvičení ve sportovním výkonu	17
Psi cvičení na lovecký výkon	9
Psi cvičení v sociální oblasti	4

A přezkoušení provedli následující odborníci působící v různých oblastech kynologie:

- a/ Soudní znalec v oblasti sportu a ekonomiky v kynologii s 18- letou praxí v tomto oboru.
- b/ Národní rozhodčí pro výkon sportovních psů s 45 -letou praxí v posuzování výkonů psa.
- c/ Rozhodčí pro lovecký výkon malých plemen s 10 -letou praxí v posuzování výkonu loveckého psa.
- d/ Autor této bakalářské práce bez výrazné praxe v kynologii.

Testování proběhlo v období od 1.1.2012 do 31.3.2013, v různých prostředích a terénech odpovídajících potřebám daného výkonu.

5.4 Analýza výsledků ověřování metody v praxi:

Přezkušování výkonů psů v různých kategoriích bylo zvoleno podle následujících kritérií:

- nejčastějšího používaného pracovního výkonu psa,
- z hlediska náročnosti provádění pracovního výkonu psa,
- podle délky pracovního výkonu,
- z pohledu potřeb soudního znalectví v kynologii.

Psi cvičeni na služební výkon:

Použití navržené metody hodnocení pracovní výkonnosti psa v oblasti výkonu služebních psů bylo použito u 10 psů. Osm psů bylo přezkoušeno u na výkon v pachových disciplínách, konkrétně šlo o psy Celní správy ČR dislokované na letišti Praha. A dva psi byli přezkoušeni v oblasti strážní služby, jednalo se o psy Hradní stráže. U všech přezkušovaných psů byla prokázána vycvičenou na daný stupeň zkoušených disciplin. Disciplíny v oblasti pachových prací byly převážně zaměřeny na vyhledávací činnost daného předmětu, jako tabák, drogy a produkty CITES.

Závěr:

Psi, u kterých byla použita navržená metoda hodnocení pracovní výkonnosti prokázali odpovídající stupeň výkonnosti. Zejména v oblasti pachových disciplin používaných u Celní správy ČR použitá metoda hodnocení prokázala svoji využitelnost a opodstatnění.

Psi ve sportovním výcviku:

Z hlediska využití navržené metody hodnocení pracovního výkonu psa největší skupinou, kde bylo provedeno přezkoušení byla oblast sportovního výcviku psů. Ze 17 zkoušených psů bylo přezkoušení zaměřeno převážně do pachových prací. Menší část byla prověřena na disciplínách obrany a poslušnosti. Na stopách bylo prověřeno 10 psů a jeden pes byl prověřen ve vyhledávání předmětů. Z deseti přezkušovaných psů 7 psů obstálo ve vybraných disciplínách pachových prací, u 3 psů bylo jednoznačně prokázáno, že na uvedenou disciplínu nebyli nikdy cvičeni. Jeden pes na vyhledávání předmětů obstál ve vybraných disciplínách. U oddílu obran bylo přezkoušeno 5 psů. U všech psů bylo přezkoušením prokázáno vycvičenou na zkoušený pracovní výkon. U zbývajících dvou psů byla přezkoušena poslušnost ve vybraných disciplínách. Oba psi prokázali vycvičenou ze zkoušených disciplin.

Závěr:

Použití navržené metody hodnocení pracovní výkonnosti psa v oblasti výkonů sportovní kynologie a to zejména ve složitějších disciplínách bylo prokázáno, že použitá metoda jednoznačně definuje provedený výkon a v dané oblasti je použitelná.

Psi cvičeni na lovecký výkon:

Navržená metoda hodnocení pracovního výkonu byla použita u 9 psů cvičených na lovecký výkon. Přezkoušení bylo převážně zaměřeno do oblasti loveckého výkonu v důsledcích a používání nosu psa. Tyto výkony lze zařadit do oblasti pachových disciplín. Z uvedeného počtu přezkoušených psů bylo 7 psů uznáno jako vycvičení v dané oblasti a u dvou byla prokázána skutečnost, že nikdy na zkoušený výkon nebyli cvičeni. U výkonu loveckých psů, kteří složili zkoušku z výkonu se zároveň jedná o atest pracovní výkonnosti.

Závěr:

Výkon psů přezkušován navrženou metodou hodnocení výkonnosti byl přesně a jednoznačně ověřen ve stanovených disciplínách a prokázal použitelnost navržené metody. Přezkoušení psi působí či působili v lovecké praxi a měly velmi solidní pracovní výkony.

Psi cvičeni v sociální oblasti:

Využitelnost navržené metody hodnocení výkonu psa byla v oblasti psů pro sociální oblast ověřena na 4 psech. U dvou psů byla ověřována vycvičenost na canisterapii a u dvou na vodění nevidomých. Jeden pes na canisterapii prokázal vycvičenost na uvedenou činnost a jeden pes částečnou vycvičenost, ale ne použitelnost pro výkon. U ostatních dvou psů byla hodnocením prokázána určitá úroveň výcviku, ale ani jeden nebyl použitelný do praxe.

Závěr:

Použití navrhované metody hodnocení pracovní výkonnosti psů v sociální oblasti prokázalo její využití a byla prokázána její přesnost v oblasti hodnocení výkonu a případně použitelnosti psa v praxi v dané oblasti.

Analýzou výsledků přezkoušení uvedeného počtu psů na různé výkony bylo prokázáno , že navrhovaná metoda hodnocení pracovní výkonnosti psa pro účely soudního znalectví je v praxi použitelná a má vysoký stupeň variability využití pro různé výkony psů. Její využití bylo sice ověřeno pouze u oblasti, kde je nejvíce výkon psa využíván, ale její objektivita byla prokázána. Je použitelná i pro dílčí výkony provedené psem tak i pro celkový výkon psa. Svoji využitelnost pro potřeby soudního znalectví v kynologii prokázala i způsobem jejího použití různými odborníky v kynologii. Tito posuzovatelé neměli žádný výraznější problém metodu v praxi vyzkoušet a vyhodnotit závěry z přezkoušení.

5.5 Porovnání stávajícího způsobu a navrhovaného způsobu posuzování pracovní výkonnosti psa po potřeby soudního znalectví.

Posuzování pracovní výkonnosti pro soudní znalectví je zcela odlišnou záležitostí než jsou způsoby posuzování podle předložených řádů. Posuzování v této oblasti vyžaduje přesné posouzení pracovní výkonnosti v daný čas a v dané oblasti. Je nutné umět vyhodnotit pracovní výkonnost psa v jednotlivých oblastech, které vyžadují potřeby soudního znalectví v kynologii jako je například vyhodnocení přesné sledování pachové stopy, způsob označování nalezených předmětů, vyhledávání předmětů v oblasti nasazení psa, tvrdost zákusu při obraně nebo jednotlivé cviky v poslušnosti. Je nutné posouzení dílčí části celého systému výkonu.

Z těchto důvodů navržená metoda posouzení pracovní výkonnosti psa je v principu postavena na systému hodnocení jednotlivých fází výkonu. U této metody lze rozfázovat posuzovaný cvik do dílčích detailů a lze ho podrobněji posoudit.

Nevýhody stávajícího systému posuzování pracovního výkonu psa:

- Jednotlivé části příslušné zkoušky musí být splněny ve stanoveném limitu, jinak je zkouška jako celek neplatná a přezkoušení nezná dílčí výsledek pracovní výkonnosti,
- Hodnocení jednotlivých částí zkoušky, nelze použít jako samostatné hodnocení
- Subjektivní systém posuzování jedním maximálně dvěma rozhodčími,

- Zaměření zkoušek z výkonu někdy neodpovídá požadovanému pracovnímu výkonu,
- Platné zkoušky z výkonu nepracují s institutem pracovní konstituce,
- Ze stávajícího systému zkoušek z výkonu nelze přesně analyzovat pracovní výkonnost psa

Výhody navrhovaného systému posuzování pracovní výkonnosti:

- Lze posoudit jakýkoliv pracovní výkon psa samostatně a výsledky lze shrnout do celku,
- Navrhovaná metoda přesně odhalí jednotlivé fáze pracovní výkonnosti posuzovaného psa,
- Hodnocení má na základě použití systému výpočtu průměru výkonu objektivnější charakter posuzování a hodnocení může provádět jednotlivec, ale i neomezený počet posuzovatelů,
- Posouzení pracovní výkonnosti touto metodou nevyžaduje zaměření zkoušek, předmět zkoušení lze variabilně upravit,
- V rámci použití této metody je využit institut pracovní kondice, který nám dává jasnou představu o pracovním stavu psa,
- Z navrhovaného systému lze velice přesně analyzovat pracovní výkonnost psa.

8. Závěr

Téma této bakalářské práce není jen obsahem několika stávajících způsobů hodnocení pracovního výkonu psa a pokus o vytvoření nějakého návrhu nového hodnocení pracovní výkonnosti. Navržený způsob hodnocení pracovního výkonu psa byl vytvořen na základě požadavku a potřeb hodnocení pracovní výkonnosti pro účely soudního znalectví v kynologii. Při tvorbě navrhované metody bylo nutné vycházet ze specifických potřeb práce soudního znalectví v kynologii, kdy se nehodnotí výkon psa v soudním znalectví až po ukončení nějakého druhu výcviku, ale je potřeba hodnotit výkon psa s předpokladem, že pes daný výkon ovládá. Bylo nutné přihlídnout i k faktu, že metoda hodnocení musí být universální pro různé výkony psů.

Navržená metoda hodnocení pracovního výkonu byla sestavena pro hodnocení dílčích výkonů psa a jeho celkového výkonu, a pro různá odvětví kynologie. Způsob hodnocení požadovaného výkonu není složitý a metodu je schopen použít i člověk, který nemá velkou praxi v kynologii.

Ověření metody hodnocení výkonu psa bylo provedeno na 40 různých výkonech psů při různém stupni vycvičenosti. Ověření provedlo několik odborníků v různých oborech kynologie tak i člověk, který nemá v kynologii výraznější praxi (autor této práce). Při tom nikdo z posuzovatelů neměl k použité metodě výhrady, ani zásadní připomínky k realizaci metody. Hlavním oborem zkoušeného výkonu psa byly pachové disciplíny, sportovní kynologie, služební kynologie a lovecká kynologie.

Tento obor byl pro ověření navržené metody záměrně vybrán, jelikož je z výkonu psa nejsložitější a nejtěžší. Ověření proběhlo i v oboru canisterapie, vodění nevidomých, lovecké kynologie a psů určených ke střežení objektů a strážní služby. Byli přezkoušeni soukromí psi různých majitelů. Následně psi Celní správy ČR a Hradní stráž ČR.

Navržená metoda hodnocení výkonu byla vyhodnocena, jako vhodná pro potřeby výkonu soudního znalectví v kynologii. Metoda je objektivní pro posuzování pracovního výkonu, je univerzální, zohledňuje momentální kondici psa, může ji použít i méně zkušený kynolog a nechá se kdykoliv rozšířit či zúžit pro různé účely.

Pro plné využití metody hodnocení výkonu v činnosti soudního znalectví v kynologii by bylo potřebné její rozsáhlejší ověření v praxi. Toto ověření nebylo možné v rozsahu této bakalářské práce uskutečnit.

9. Použitá literatura:

Bačina, J. Duša, S. Rozman, J. Vácha, V. 1973. Obecné základy chovu hospodářských zvířat. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. P. 390. ISBN: 07-046-73

Bakoš, A. 1998. Plemena loveckých psů. Kontakt plus, s.r.o. Bratislava. P. 112. ISBN:80-88855-21-7

Celní správa. 2010. Zkušební řád pro hodnocení psů celní správy.

Coren, S. 2007. Inteligence psů. Práh. 1.vyd. Praha. P.319. ISBN: 978-80-7252-186-9

Dostál, J. 2007. Genetika a šlechtění plemen psu. Dona. České Budejovice. p. 261. ISBN: 978 – 80–7322–104 –1

Ďurišin,V. Gallová, L. 2009. Policajná kynologia na Slovensku.Kynologický klub Políciá-Slovakia. Bratislava. P. 243. ISBN:978-80-970144-1-4

Kopecký, J. Botto, V. Kahoun, J. koníček, R. Medvecký, D. Mikšík, J. Šmerha, J. Hovorka, F. Sidor, V. Smíšek, V. Gajdošík, M. Polách, A. Bláha, K. Michal, V. 1977. Speciální chov hospodářských zvířat 1. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. P. 656. ISBN:07-102-77-04/46

Kynologická jednota ČR Brno. 2009. Zkoušky vloh (ZVOP).

Mezinárodní kynologická federace. 2012. Zkušební řád pro mezinárodní zkoušky pracovních psů a mezinárodní zkoušku psa- stopaře. Český kynologický svaz. Praha. P.96

Muller, M. 2006. Výcvik všestranného psa. Brázda. 1.vyd. Praha. P.195. ISBN:80-209-0349-6

Muller, M. 2009. Výcvik ochranného psa. Brázda. 1.vyd.Praha.p. 230. ISBN: 978-80-209-0368-6

Nerandžič, Z. 2006. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů. Albatros. 1.vyd. Praha. P. 159. ISBN:80-00-01809-8.

Odendaal, J. 2007. Zvířata a naše mentální zdraví. Brázda s.r.o. Praha. P.176.ISBN:978-80-209-0356-3

Procházka, J. Kynologická komise ČMMJ. 2008. Jiří Flégl- Vega. Praha. P. 231. ISBN: 80-86933-06-7

Sova, Z. Bukvaj, J. Koudela, K. Kroupová, V. Pješčak, M. Podaný, J. 1981. Fyzilogie hospodářských zvířat. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. P. 511. ISBN: 07-089-810-04/50

Speciální kynologický svaz Tart. 1995. Zkušební řád

Straus, J. Kloubek, M. 2010. Kriminalistická odorologie. Aleš Čeněk s.r.o. Plzeň. P. 184. ISBN:978-80-7380-238-7

SZBK ČR. 2012. Národní zkušební řád SZBK ČR

Štůla, J. 1953. Výcvik psa. Svaz pro spolupráci s armádou. Velká vojenská knihovna. P. 214

Valentík, J. Růžička, J. 2010. Zkušební řád pro hodnocení služebních psů.P.47

Velemínský, M. 2007. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Nakladatelství Dona s.r.o. České Budějovice. P. 335. ISBN: 978-80-7322-109-6

Vochozka, V. 2000. Jezevčáci v myslivecké praxi. Dona. České Budějovice. P. 196. ISBN: 80-86136-77-99

Zákon č. 36/1997 Sb. O znalcích a tlumočnících

Závazný pokyn policejního prezidenta č.13/1996 , kterým se vydává Zkušební řád pro přezkušování služebních psů Policie České republiky. 1996